

MEHMET BERK YALTIKIK

KARANLIĞIN ŞAHİDESİ

1. Hamamlıkta Meşum Bir Gece

(1781/1195)

Tahta kurtlarıyla kemirile kemirile neredeyse kof bir ağaca dönüşmüş kapı sertçe yumruklandığında gözlerini karanlığa açtı. Uzandı-ğı döşekten el yordamıyla doğrularak duvara astığı sönmüş kandili aradı. Sızlayan kemiklerinin acısına rağmen ayağa dikilip kandiliğin¹ kenarına iliştirdiği kavla kandili tutuşturmaya çalıştı. Israrla yumruklanmış kapıya doğru, “Kandili uyandırıp geliyorum a!” diye seslendi. Kurumuş boğazından çatallanarak çıkmıştı sesi, kandili yakmaya çalışırken bir yandan da öksürüp yutkunmaya çalıştı.

Böyle vakitsiz ziyaretlere senelerden beri alışageldiğinden uykusunun bölünmesinden rahatsız olmamıştı. Bu kapısı kim bilir kaç kere yumruklanmıştı, üstelik çoğu şimdiki gibi usturuplu da değildi. Yeniçeri zorbalarının, pırpır² külhani ve tulumbacı makulesinden³ kimselerin naralarıyla uyandığını da biliyordu. Gelenin niyetinden emindi. “Ya doğum ya ıskat-ı cenin!” diye söylendi meşum gecelere aşına Ebe Şehver. Konstantiniyye içindeki namı ile meşhur Topal Ebe.

Kandilin yaydığı loş ışıktaki, başörtüsünü tek eliyle düzelterek yattığı odadan aksayan adımlarla taşlığa çıktığında kapı ısrarla

---

1 Kandillik: Duvara asmak için üzerine kandillerin konulduğu ahşap eşya.

2 Pırpır: Uçarı, kopuk, serseri.

3 Makule: Tür, çeşit.

4 İskat-ı cenin: Çocuk düşürme.

yumruklanmaya devam ediyordu. Kapıya yöneleceği esnada, acıyan boğazının etkisiyle, kapının hemen yanındaki sedirin bitişiğinde altlığı üzerinde duran siniye¹ seğırtti. Sinideki eski testiden doldurduğu sudan birkaç yudum içip sonra kapıyı can havliyle, biraz da korkarak açtı. Kapıdaki nara atsa daha evla bulurdu, böyle seslenmeksizin salt yumruklaması tedirgin ediciydi. Aklına o kısacık anda gecenin bir vakti “iyi saatte olsun”ların² yataklarından kaçırıp doğuma götürdükleri ebelerin meselleri geldi. Ömrüne yapışmış günahlarını düşününce, “Layığımlı bulurdum ya!” diye söylendiyse de hayalindeki dehşetli akıbetini ensesinde hissederek ürpermeden edemedi.

Kapıyı açtığı anda alelade kılıklı, tüysüz bir delikanlıyla karşılaştı. Bunca senenin insan sarrafı olduğundan gelenin üzerindeki görece iyi ancak eskimiş kıyafetlerden, varlıklı bir hanenin ayvazı³ olduğunu çıkarmıştı. Kandilin ışığında delikanlının duruşundan köle olduğunu dahi anlamıştı; bakışlarında ve elindeki muşamba feneri tutuşunda kendi annesini hatırlatan bir tavır vardı. Annesi –belki kırk belki elli sene önce– küçük Şehver’e Çerkes memleketinin kim bilir hangi bucağındaki köylerin birinden düşman köyün akınıyla koparıldığını, ardından Tatarlara satılıp kendisini Kostantiniyye’de bulduğunu sık sık anlatmıştı. O dönem Gümrük Emini⁴ olan Osman Ağa tarafından satın alınmış, sonrasında Osman Ağa’nın evindeki kölelerden Hüsrev’le baş göz edilmişti. Şehver, Osman Ağa’nın köşk mukallidi evinde, evin tüm işlerine tek başına koşturan annesiyle, Osman Ağa’nın eminlikteki işlerine koşturan babasını ancak geceleri uyurken görebilmişti.

---

1 Sini: Tepsisi, yer sofrası.

2 İyi saatte olsunlar: Halk ağzında cinlere verilen isimlerden. İnanış gereği “cin”lerden bahsetmenin çağırarak anlamına geldiğine yönelik isim tabusu mucibince “cin” dışında farklı tabirler kullanılır.

3 Ayvaz: Erkek hizmetçi.

4 Gümrük Emini: Osmanlı döneminde İstanbul’a giriş ve çıkışı yapanların kontrolünün yapıldığı, Edirnekapı’da bulunan eminlik. Karagümrük semtinin adının (kara gümrüğü) buradan geldiği ifade edilmektedir.

Şehver'in ömrünün istikameti daha on bahar görmeden belli olmuş, önce babasını kaybetmişti. Gümrük Eminliği'nde bilmem kaçınıcı yeniçeri ortasının taslakçılarında¹ biriyle alacak verecek davasına kavgaya tutuşan babasının, taslakçının kaldırım kurdu ayakdaşları o an hançer üşüre üşüre canına kıymışlardı. Bu haberi bir kapı aralığından, haremde konuşan kadınlardan duyduğunu hayal meyal hatırlıyordu Şehver. Üzerinden çok zaman geçmeden evin bin türlü hengâmesiyle boğuşan annesini de ince hastalıktan² kaybedince fazla tutulmamış, Osman Ağa'nın hanımı Peymanzer'in eve gelip giden bir ahababına, konağın hanımı tarafından hediye edilmişti. Ebe Naciye'nin ardında, Mihrimah Sultan Hamamı'nın arkasındaki bu iki göz odalı eve o gün gelmişti. Kimi kimsesi olmayan bu kadına adeta evlat olmuş, ebeliği ondan öğrenmiş, azat edildiği halde onu bırakmamıştı. İşte kapıdaki ayvazı görünce tüm bu yaşadıklarını o lahza hatırlayıvermişti.

Delikanlının utana sıkıla kapıda dikilip durması da ya paşazadelerden beyzadelerden yahut başka namdâr bir ailenin hanesinden olduğunu gösteriyordu. "Buyur evladım?" diye sorunca kadına doğru eğilip fısıldadı: "Gümrük Emmini Saffet Ağa yolladı. Ebeanımı istiyor, ivedi dedi..." Şehver ne için çağrıldığından emin olsa da, "Doğum mu, ıskat-ı cenin mi? Evleri ne yandı?" diye sordu. Ayvaz birisi duyacakmış gibi, "Doğum... Sena Yokuşu'nun başında, Kefevi Camii'nin orada," deyince şaşırıldı. Genelde gecenin bir vakti sessiz sedasız götürüldüğü yerlerde istenmeyen bebeklerin doğumuna tanık olmuştu. İskat-ı cenin yapılacağı zaman da genelde kimseler duymasın diye el ayak çekilince gelirlerdi. Her ebe ıskat-ı cenini kabul etmezdi, ancak

---

1 Taslakçı: Yeniçeri ortası mensubu olmadığı halde, o ortadanmış gibi nişan (remz, işaret) taşıyıp yeniçeri zorbalarının, dayılarının çetelerini teşkil eden baldırı çıplak, bekâr, hayta güruhundan kimseler. İkinci anlamıyla külhani, kabadayı geçinen kaldırım kurdu makulesi kimseler.

2 İnce hastalık: Verem.

Şehver istisnalardandı. “Kandili dinlendireyim, hemen geliyorum!” diyerek kapıyı örttü ve aksayan adımlarla odasına geçti. Feracesini yaşmağını kuşanıp Naciye Anne’sinden kalma bazı aletler bulunan zembilini¹ aldı, yine Ebe Ana’sından kalma değneğe dayanıp duvardaki kandili söndürdükten sonra evden çıktı. Kapı arkasındaki doğum iskemlesini de ayvazın sırtına vurmaya unutmadan... Muşamba feneri yukarı kaldırarak öne düşen ayvazın peşine takılan Şehver, mezarlık kadar sessiz ve eğri büğrü karanlık sokakları adımlamaya başladı. Sayısız kere karanlık sokaklarda yürümüşse de o gece içinden söküp atamadığı, sebebini bilemediği bir huzursuzluk vardı Topal Ebe’nin içinde. Uyanılmadan önce gördüğü, tafsilatını unuttuğu kâbustan dolayı mı kasvet boğuyordu, yoksa bunca senenin birikmiş günahının yükünü şimdi mi hissetmeye başlamıştı? Yanında feneriyle ayvaz olsa da, her gölgede, her karaltıda bir fenalık varmış gibi endişeyle atıyordu adımlarını. Hamamın yan tarafından geçerlerken arkasındaki bahçeyle sokağı ayıran yıkık duvarın dibinden uzanan bir kafa Şehver’i olduğu yere çivi gibi mıhladı. Kadının irkilmesiyle ayvaz da duraksayıp feneri korkuyla duvardaki gedige çevirdi. Bıyıkları yeni yeni terleyen, yakası bağı açık, baldırı çıplak, külhanını yeniçeri zorbaları gibi yana yıkmış bir külhanbeyi –şehir ahalisi hamam külhanlarında toplanan kimsesizleri, haytalık yoluna saptıklarından tahkir amaçlı böyle isimlendirirdi– kan çanağı gözlerle ebe ile ayvazı süzdü. Fenerin loş ışığında külhaninin arkasından iki baş daha uzandı. Kanlanmış gözleri ve kafalarının etrafındaki dumanlardan kabak çektikleri² anlaşılan külhaniler sokaktan geçenlere bakarlarken ayvaz öndekinin kuşağına sokulu bıçağı fark ederek geriledi. Külhanbeylerinden biri, “Topal Ebe değil mi bu?” diye çatallanan sesiyle öndekine sorunca, gedikten başını uzatan delikanlı kaşlarını çatıp gürlledi: “Katil karı! Toz olun hadi! Hadi naş!”

1 Zembil: Hasırdan örülen tutacakları olan torba.

2 Kabak çekmek: Eski argoda su kabağı kullanarak esrar içmek.

Şehver, adabı erkânı unutup ayvaz ile yan yana aksayan ayahının el verdiği ölçüde gediğin önünden uzaklaşırken arkasından edilen lafları ayan beyan duyuyordu: “Yine bir bebenin kanına girecektir melune!”, “Ben Elli altının¹ civeleklerinden² Çağanoz’dan duydum, bu ebe bebeleri öldürmez yemiş Rumeli cadı-ları gibi!”, “Bizim Çağanoz kabak çekmeye hacet duymaz, o hep öyle. Gelsin de bir gece şu katil karının bahçesine kulak versin. Bebeleri getirir getirir gömer herkes uykudayken. Cinler annelik eder, seslerini duyarsın vallahi!”, “Karanlığın şahidi olmaz, Şeytan diyor leşini ser cadının şuracığa...”, “Bırak be imanım Allah’tan bulsun! Elli Altının azmanları bu zebaninin yanında melek kalır!” Şehver uzaklaştıkça külhanilerin sözlerini işitmez oldu. Duyduğu hakaretleri umursamadı zira kendini bildi bileli arkasından sövülmesine, tükürülmesine alışkındı. O para karşılığı kimsenin vicdanının kaldıramayacağı bir yükün altına girmiş, insanlardan önce kendini “lanetli” olarak mimlemişti. Genç kızlığından itibaren komşularının, tanıyanların dedikodularında kulaktan kulağa, ağızdan ağıza yayılmış karanlık bir nama sahip olmuştu.

Topal Ebe o semt başta olmak üzere İstanbul’un duvarları arasında kanlı canlı bir karakoncolos, mezarlık heyulasıydı. Mihrimah Sultan Hamamı’nın arka tarafındaki iki göz evinin bahçesinde gömülü ceninler olduğu söylenirdi ki geceleri evinin oradan kimse geçemezdi, canı vakitsiz alınmış bebeklerin ağlama seslerinin işitildiğine inanılırdı. Hem dönemin ahalisince ıskat-ı cenine vicdanı el verdiğiinden hem de Balat çamaşırhanelerinin, Bahçe Kapu’da Melekgirmez batakhanelerindeki yosmaların doğumlarına çağrıldığından netameli bir namla damgalanmıştı. Ebe Naciye ona ilk kez ıskat-ı cenini öğrettiğinde, “Bir sefer bununla lekelenirsen her vakit bu işe çağrılırsın, elâlemin vicdanına sığıd-

---

1 Elli altıncı yeniçeri bölüğü. Eminönü, Yemiş İskelesi tarafındaki yeniçeri kolluğunu tutan orta.

2 Civelek: Yeniyetme yeniçeri.

ramadığı ne pislik, ne fenalık varsa senin eline yaptırırlar,” demişse de kader onu buraya sürüklemişti. Çoğu zaman en adı çıkmış muhitlere girip çıktığından, zorbaların dayıların pazusu pençesi altında hayatın sillesini yemiş garibanlardan para almamış, “elâlem ne söyler, aman rezalet çıkmasın” endişesiyle gizli gizli çağrılan paşa, bey konaklarından çıkarmıştı kazancını. İstenmeyen çocukların ebeliğini yapmış, el uzatılmayan kadınlara o koşmuştu. Kimseler bilmesede o yaptıklarını düşünerek, “Ben yapmasam başkası yapacak!” diyerek günahla sevabın sınırından yürümeyi sürdürmüştü. İnsanların küfürlerini, beddualarını, hakaretlerini sineye çekmeye alışmıştı. Cariye kızı olduğundan aferin beklememeye alışkındı; öyle ki, seneler önce başkasının kabahati yüzünden darp edildiğinde dahi, “Hayattan alacağımız bu!” diye karşılamıştı başına geleni. Beyzadelerden birinin kızına ıskat-ı cenin yaptığı için, kızın azılı yeniçeri çorbacılarından belalısı sağ bacağından bıçağıyla yaralamıştı. Topallığını günahlarının bir bedeli olarak görürdü.

Ayvazla ikisi fener eşliğinde Salma Tomruk tarafından geçerken, iki ases onları yoldan çevirmiş ama Gümrük Emini'nin selamını alınca bırakmışlardı. Kasımağa Camii'ni geride bırakıp Dervişali Mahallesi'ndeki Sena Yokuşu'nu tırmanmaya başladıklarında Topal Ebe biraz soluk soluğa kaldıysa da ayvazın ardından tepeye dek durmaksızın tırmandı. Kefevi Camii'ne yakın, sarı boyalı iki katlı bir konağa yaklaştıklarında ayvazın endişesinin arttığını fark etti Şehver. Efendisi kimseler görmesin diye tembihlediği için hafiften koşturmaya başladığını anlayınca aksayarak da olsa ona ayak uydurdu.

Azametli bir meşenin olanca heybetiyle ortasında yükseldiği küçük bahçeden geçip evin arka tarafındaki mutfak kapısına seğırttiler. Ayvazın uzattığı fenerin altından geçerek birkaç basamakla inilen alçak kapıdan giren Şehver, karşısında entari ve takkesiyle beyazlar içinde gulyabani misali dikilen kırçıl sakallı, çatık kaşlı bir adamla yüz yüze gelince, adamın gergin halinden, elindeki tespihi hızlı hızlı çekişinden Gümrük Emini Saffet Ağa

olduğunu tahmin etti. Şehver’i gören adam hiçbir şey söylemeksizini kadını kolundan tutup oda büyüklüğünde hamamlığa¹ soktuğu esnada, Topal Ebe bir köşede, yattığı yerde kıvranıp ağlayan genç kızla göz göze geldi. Ayvaz kapı ağzına doğum iskemlesini bırakıp yeniden bahçeye çıktuktan sonra ebe kaşlarını çatıp Saf-fet Ağa’ya döndü: “Tövbe estağfurullah! Efendi ağa, hamamlığa gebe sokulur mu? Cinleri şeytanları başımıza mı toplayacaksın?” Adamın parmakları kolunu koparacakmış gibi sıkıldı. Nemrut çehresiyle kadına tepeden bakıp, “Senin üstüne vazife mi kadın! Patırtı, gürültü istemem. Su ısındı, havlu da var; işini hallet, para-nı al,” diyerek kadını hamamlığa iteleyip, doğum iskemlesini de ayağıyla içeriye teptikten sonra kapıyı sertçe kapadı.

Topal Ebe, ağanın bu sözlerinden ve hamamlıkta bir yardımcı olmayışından, döşekte yatanın talih-siz bir cariye olduğunu sezinledi. Kendisi de cariye kızı cariye olarak dünyaya geldiğinden, salt bakışlar ve duruşlarla vaziyeti sezinleme hassasına sahipti. Kapıda kabalıklarına maruz kaldığı şu adamın nefesine uymasının günahını ömür boyu çekeceklerdi döşekte yatan kızcağız ile evladı. Feracesini üzerinden sıyrıp kollarını sıvadıktan sonra, zembilinden aletlerini çıkarırken söylendi kendi kendine: “Sanki ilk kez geliyor başına! Bey yahut beyzadenin yediği kaç herzeye şahit oldun böyle ey koca Topal Ebe...”

Cariyenin boğuk bağırtıları evin aşağı katında çınlarken, Saf-fet Ağa hemen kapı önündeki duvar dibine çömelerek tespihi-ni çekiştire çekiştire çekmeye başladı. Gözü bir aralık kapının dışında dikilen ayvaza takılınca gürlledi: “Geç içeri geç! Elinde fener bahçede dikilmedesin, elâlem görecek!” Ayvaz, efendisinin emriyle yanına inip kapıyı örttü. Gümrük Emmini sakallarını sıvazlayarak gözlerini bir an yere dikti, sonra karşısında bekleyen ayvaza bakıp, “Bereket versin ki hanım havası iyi geliyor diye öte-

---

1 Hamamlık: Eski evlerde yıkanmak ve çamaşır yıkamak için özel dolap şeklinde yapılmış bölme yahut evin imkânlarına göre oda büyüklüğünde hamam.

ki cariyelerle aylardır Üsküdar'daki hemşiresinde. Gelişi eli ku-
lağındadır, bu rezaletin oldubittiye gelmesi münasiptir. Hanım
dönene kadar kimseler bilmeyecek Affan. Hanım gelince çare-
sine bakarız. Kim bilir kimden peydahladı karnındakini? Ahir
zaman! Ah ahir zaman! Irz, namus böyle elden kaçıp gidecekmiş,
yazımızda bu da varmış ne yapalım?” dedi. Ayvaz kafasını salladı,
“Baş üstüne ağam. Emrettiğin gibi.”

Minarelerden sabah ezanları yükselirken, Ayvaz ile Saffet
Ağa, hamamlıktan gelen ürpertici ağlama sesini işiterek kapı-
ya döndüler. Topal Ebe, kapıdan kucağında peşkirle peştamal-
la sarıp sarmaladığı bir bebekle çıktı. Aksayan adımlarla Saffet
Ağa'ya yaklaştı: “Nur topu gibi... Çok güzeli el kadarken tanıdım
ben, elime çok dilber doğdu. Gözleri pek güzel maşallah, bahtı
da öyle olur inşallah...” Ağa aksi bir ifadeyle bebeği kadının ku-
cağından kaptı: “Kim bilir kimden peydahladı? Atacak değiliz,
bakacağız elbet...” Topal Ebe alınıdaki terleri elinin tersiyle silip
içeriden aldığı feracesini giyerken yüzüne yüzüne söylendi: “Al-
lah görüyor efendi! Ne olur cariyenden çocuğun olmuşa? Hanı-
mından korkup saklamaya, hamamlık köşelerinde şu kızcağızla
evladına azap çektirmene değdi mi?” Para sesiyle şingirdayan ka-
dife bir keseyi kadının eline tutuşturup, “Sana ne be kadın? Sen
çeneni tut, al hakkını git! Ayvaz evine bırakıversin seni,” diyerek
tersledi Saffet Ağa. Bebeğin ağlaması hamamlıkta ve konağın
mahzeninde çınlayıp duruyordu, adeta çığlık atıyordu. Affan
sakince söylendi: “Erkek doğmuş olsa ağlamıyor nara patlatıyor
derdim... Hazırsanız yola düşelim ebeanım.”

Topal Ebe, ayvazın peşinde Sena Yokuşu'ndan inerken ense-
sinin yel vurmuşçasına ürperdiğini hissedip dönüp ardına bak-
tı. Kimsecikleri görmese de arkasında dikilip duran biri varmış
gibiydi. Gençliğinde netameli sokaklara girdiğinde kopukların
üzerine dikilen gözlerini ve onların kâh nefretle kâh iştahla ken-
disini seyretmelerinde olduğu gibi rahatsız edici bir hisse gark
olmuştu. Kadın duraksayınca Ayvaz Affan yanına yaklaşmış mu-

şamba feneri havaya kaldırarak sordu: “Hayrola ebeanım?” Kadın, “Birini gördüm zannettim. Yorgunluktandır, vakitlice haneme varayım,” diye karşılık vererek yürümeyi sürdürdü. Ayvazın fenerinin ardında yol boyu ilerlerlerken o rahatsız edici seyredilme hissi kesilmedi, bir iki sefer dönüp usulca ardına baksa da kim-seleri göremedi. Hamamlığa girdiğinde de sanki boşlukta birisi kendisini seyrediyormuş gibi gelmişti de Saffet Ağa’nın varlığına bağlamıştı, ancak sokakları adımladıkça ağır ağır aydınlanmaya başlayan hava misali ancak ayırına varabiliyordu yaşadığının. Kendisini seyreden kıskanç bir âşığın öfkeli nazarı altında yaptırmıştı doğumu sanki. Gayri ihtiyari yanı başında çocuğun ebeveyni varmışçasına telaşla koşturmuştu Topal Ebe. Tuhaf gelse de hissettikleri büsbütün buydu. Yaşlandıkça yorgunluğu kaldıramadığına hükmederek adımlarını hızlandırdı.

Ayvaz ile ebe, yokuştan aşağıya fiçılarla yüklü, iki atın çektiği bir talikanın¹ geldiğini görünce kenara geçti. Arabayı süren pehlivan yapılı, pos bıyıklı ile esmer, kara kuru ancak sıırım gibi boylu poslu iki adam Topal Ebe’ye bakayazdılar. Sırım gibi olanı araba ilerledikten sonra bir kere daha dönüp kadını ayvaza baktı. Pos bıyıklı olan Ermeni ağzıyla, “Hayırdır Kocamustafapaşalı? Tanışsındır da o yüzden bakoorsun zo?” diye sordu. Sırım gibi olan kafasını salladı: “Gıyaben. Namını bilirim imanım Mihran. Topal Ebe dedikleri bir kadın. Bizim yeniçeri zorbalarından taslakçılarında namını duymayan yoktur.” İri yapılı adam, “Ka yoksam eski defterlilerdendir?” diye sorunca yanındaki kara kuru olanın kaşları çatıldı: “Yok yahu. Ebe. Lakin fena mıntıkalara, batakhanelere çağrılır. Şehrin çoğu yosması, külhanbeyi, hatta zorbası bunun eline doğmuştur. Toyken, Elli Altının taslakçısı geçinirken bir iki sefer Bağçekapusu’nda³, Melek Girmez’de do-

---

1 Talika: At arabası.

2 Defterli: Eski argoda yosma.

3 Bağçekapusu: Bahçekapı.

ğuma getirip götürdük. Tahmis zorbası¹ yeniçeri beşelerinden² birinin gözdesi gebe kalmıştı, bir de yine filan ağanın gözdesi için.” Mihran şaşırarak tekrar sordu: “Ka bunca yeniçeri zorbazının³ ağzında ne sebep namı gezoor?” Kocamustafapaşalı manalı manalı sırtarak baktı: “O ebenin sayısız leşi vardır haşa huzurdan. Iskat-ı cenindendir vukuatları. Yeniçeri zorbaları bunun kadar cana kıymamıştır imanıma! Bu uğursuz kadını böyle mutena bir semtte, kâşâne⁴ artığı ayvaz oğlan ardında görünce garibime gitti. Bizim Samatya’daki meyhaneye günah yeri derler bir de...” Mihran gülümsedi: “Boş koy zo! Karanlıkta helva yiyenin sırrını Mevla bilir demezsin boş?”

Meyhanesine Balat’taki bir ahbabından şarap taşıdığı anlaşılan arabalılar konuşa konuşa geçip gittikleri esnada söylediklerinin bir kısmını Topal Ebe de duydu ancak tüylerinin sebepsiz yere diken diken olması, kaynağı meçhul bir vehme kapılması yediği hakaretleri unutturdu. Ayvaz evine bıraktıktan sonra kapıyı sıkıca örten Şehver, sanki birileri kapıyı kırıp girecekmış gibi ardına irice bir kalas dayadı, kör kandilini yakıp duvara astıktan sonra usulca döşeğine uzandı.

İçindeki anlamsız korku daha da artmış, nefes alıp veriş hızlanmıştı. Gözlerini yumup uyumak istedikçe sanki odada biri varmış gibi hissedip gözlerini açıyordu. Bir köşeye sarıp sarmalayıp dayadığı kilimin ve sair eşyanın gölgeleri insan cüssesi gibi görünüyordu gözüne. Evinin kap kacaklarını ve yiyeceklerini

---

1 Tahmis zorbası: Osmanlı döneminde kavru lan kahvelerin dövölüp satıldığı yer olan tahmislerde, bu işlemin miri (devlete ait) dibeklerde gerçekleştirilmesinden hareketle, saf kahveye nohut vb karıştırılmaması için dibekçilerin başında her gün gedikli yeniçerilerden dört kişi bulunur, bunlar bazen kendi isteklerine göre saf kahveye nohut vb karıştırıp aradaki farkın kârını dibek dövenlerle paylaşırlardı. Bundan ötürü “tahmis zorbaları” tabiri ortaya çıkmıştır.

2 Yeniçeri unvanlarından biri, ancak yeniçeri olmayan kişilerde de kullanılabilmektedir yerine göre.

3 Zorbaz: Bilek veya kuvvet sahibi, zorba.

4 Kâşâne: Köşk.

sakladığı taş duvarlı yegâne yerinde, mutfak niyetine kullandığı küçük odanın karanlığının içinde ona bakıp duran gözler vardı sanki. Hamamlıkta hissettiği o acayip hayali bakışlar yine üzündeydi. “Hamamlıktaki cinler mi?” sorusunu kendine sorunca dayanak bulan korkusu Şehver’in yüreğini görünmez pençeleriyle daha da şiddetli sıkmaya başladı. Cümle kadın meclislerinde dinlediği türlü korkulu meseli, anlatan kadınların en vurguladıkları kısımlarıyla hatırlıyordu elinde olmaksızın. Bilhassa bir tanesi zihninde çınlayıp duruyordu: “Sevdiklerini öyle kıskanırlar ki anası babası beğendi diye onlara dahi kıyarlarmış! Musallat olduklarına boğdururlarmış evlerden ırak!” Bebekleri kırkı çıkana kadar hamama bu yüzden sokmazlar mıydı? Göz perdeleri açık sayıldıkları için göze görünmeyenleri görebilecekleri, zararlarına uğrayabilecekleri söylenmez miydi? Mevlitlerde, yatılı akşam toplanmalarında, dualarda dinlediği türlü rivayet ve cinlere dair malumat, zihninde birer birer canlanıyordu. Adı meçhul bir kamburun, çarşamba gecelerinden birinde hamamda oynayan cinlere denk gelip kamburundan halas edilmesi, yine meçhul bir medresenin taş odalarından birinde insan kılığında bir cinni ile aynı odada yatıp talebelik eden suhtenin rivayeti, kocası hacca gittiğinde evlerinde kalan kedinin cin olduğunu öğrenen kadının hikâyesi, çağrıldığı evlerde çocuk yahut gelinleri kaçıran korkunç İbrikçi Kalfa’nın söylentisi... Hep birlikte dimağına çullanıverdi.

Hissettiği dehşetli boğuntunun sebebinin hamam köşelerinde eğleşen meçhul bir ecinninin kıskançlığı olduğunu fark etmekten öte içten içe hissediyordu. Hayali, ürkütücü bir ses zihninde biteviye çınılıyordu: “Göz koyduğuma gözün değdi! Göz koyduğuma gözün değdi!” Orada doğumun gerçekleşmesine müsaade etmemeliydi. Gök gözleri hamamlıktaki kandilin loş ışığında parıldayan o bebeği ilk kez görüp, “Kırk bir kere maşallah!” diye fısıldadığı an aklına geldikçe haris, görünmez bir el göğsüne sertçe bastırıyor, soluğunu kesiyordu. Yüreğine kurşun misali çöken meşum bir ses sanki yanı başındaymış gibi çınlı-

yordu: “Benim göz koyduğumu nasıl beğenirsin? Demek benim olanı beğenmeye cüret edersin?” Şehver ağzını açıp yalvarmak, nazardan korktuğunu söylemek istedi ancak meçhul cin sanki göğsüne olanca ağırlığıyla oturduğundan konuşmaya mecal bulamadı. Odanın bir köşesinden kanlı canlı fısıldamalar duymaya başlamıştı. Yabancı bir lisanda boğuk kadın fısıltıları birbirine karışıyor, bilhassa odanın karşı köşesinde oturan birileri varmışçasına işitiyordu kulakları. Çocukluğundan beri akranlarının, kocakarıların rivayet ettiği “ecinnilerin, perilerin arasına karışmak” dedikleri böyle mi oluyordu? İç sıkıntısı alenen boğulmaya dönüşmeye başladığında cin rivayetlerini dinlerken hissettiği ürpertici hislere gark olmuştu. Ancak bu sefer birilerinden dinlerken yahut gece kâbuslarında denk geldiği dehşetlerden daha farklı bir korkuyu yaşıyordu. Başka bir söylencenin içindeydi ve bunun hiçbir zaman İstanbul¹ kadınlarının dillerinde dolaşmayacağına farkındaydı. Bu ürkünç rivayetin tek tanığının Ebe Şehver ve ona uğrayan² cinler olduğu hakikatinin farkındaydı.

Nefesinin daraldığını hisseden Topal Ebe, yakası sıkıyormuşçasına elini boğazına götürüp gevşetmek istediğinde ellerini kıpırdatmadığını fark etti. Daha doğrusu, parmakları usul usul boğazına doğru ilerliyordu ancak iradesi dahilinde değildi bu ilerleyiş. Ayağa kalkmak istediği esnada sanki göze görünmez birinin üzerine çullanıp döşeğe bastırıldığını hissetti. Dua okumak için ağzını açıp avazı çıktığı kadar bağıracağı esnada parmakları boğazına kenetleniverdi. Kadın bir başkasının eliyle boğuluyormuşçasına gıki çıkmaksızın korkuyla çırpırırken gözünün görmediğine zihninden yalvarıyordu. Parmakları yalvarmasını dinlemeyerek daha amansız sıkıyor, soluk almasına müsaade etmiyordu. Üzerindeki karaltı, odanın karanlığı değildi. Boşlukta cisim bulmuş korkunun yüreğini an be an sıktığını, ölümüne bir hınçla üzerine çullandığını biliyordu. İşlediği kabahati, hamam-

1 İstanbul: İstanbul'un eski dönemlerdeki isimlendirmelerinden.

2 Uğramak: Halk ağzında cin musallatı ve çarpılma ile ilgili kullanılan tabir.

da doğar doğmaz cinler âleminde kimselerin gözlerine hedef olan yavru yüzünden cezalandırıldığını da –birisi ona söylemek-sizin– biliyordu.

Odanın karanlığına gözleri alıştıka, içeride yalnız olmadığını ayan beyan gördü. Adeta loş bir ışık varmışçasına her tarafı görünebilen odanın köşesinde iki büklüm oturan siyah suretleri fark etti. Kararmış, eğri büğrü bakırdan bir sininin ardında oturmuş, üzerlerindeki beyaz çarşafın libastan¹ çok kefeni andırdığı üç kadın başlarını bir o yana bir bu yana sallıyorlardı. Halleri, cezbe gelip de huşu içerisinde sağa sola sallananlardan çok, ağzı dili lâl olmuş çaresizler misali bir şeyden kurtulmak için çırpanları andırıyordu. Ortada oturanı, bu vaziyette ikisinden de, hatta Şehver'den de uzundu. Diğerleri ise kısa boyluydular, bir çocuk gibi görünmelerine karşı elleri ihtiyar elleri gibi kupkuruydu. Ortadaki kadının elleri de onlarınkine benziyordu. Uzun bedeni çepeçevre paslı zincirlerle sarılmış, halkalarına aşınmış çay kaşıkları, iğneler, kırık taraklar ve kararmış bakır aynalar, ağır büğrü dal parçaları asılmıştı. Kadının dudakları yüzündeki örtü üzerinden kan lekeli kalınca bir sicimle birbirine dikilmişti. Önlerindeki sinide birbirlerine muska parçaları asılı düğümlü iplerle bağlı kararmış bakırdan tabaklar, çatlak çanaklar içinde pislikle kaplı boy boy kemik parçaları, etrafa gelişigüzel dağıtılmış bir sürü soğan kabuğu, dikenli dal parçaları seçiliyordu. Dal parçalarının dikenlerinden damlayan kan, sinide kara kara lekeler oluşturmuştu. Şehver, karşısında usul usul sallanan ve insana benzemeyen sesleriyle mırıldanan bu üç karaltıyı korkulu gözlerle seyrederken, onların hemen gerisinde duran asıl dehşeti fark etti. Gözlerindeki gayb perdesi² çoktan kalktığından karanlığı gündüzmüş gibi seyrediyor, öte âlemin ahalisini de ayan beyan görebiliyordu. Yattığı yerin tam karşısında, mutfak denilebilecek

---

1 Libas: Giysi.

2 Gayb perdesi: İslam inancında görünmeyen âlemleri insandan gizleyen perde.

o taş duvarlı bölmede başı tavana dek varan, hem burnu, hem kulakları gayet uzun, için için yanan kor kızılı gözleri, insan boyunda bacakları ve yine neredeyse yerlere kadar uzanan kolları olan bir mahlûk dikilmekteydi. Sofra kırıntılarının ve süprütülerinin ortasında, kürek misali kocaman ayaklarının ucundaki eğri büğrü siyah tırnakları ve geniş ağzında sıralanan çarpık siyah dişlerinden çok kolları ürkütmüştü Topal Ebe'yi. Zira mahlûkun kolları durduğu yerden ta yattığı yere kadar uzanıyordu ve pis, yeşilimtırak tırnaklı, boğum boğum uzun parmaklı elleri boğazını sıkmaya başlamıştı. Kadının korkudan kendinden geçmeden önce gördüğü son şey karanlığın içindeki ateş kızılı gözlerdi. Hissettiği son duygu da yüreğini zangırdatan tarifsiz korku...

Öğle namazını müteakiben, kapı komşularından bir hanım, rahatsızlanan gebe kızı için merhem yahut şerbet tavsiyesi almak için Topal Ebe'nin evine uğradı. Kadında Şehver'in, Şehver'de de kadının evinin anahtarları dururdu. Komşuluk hakkı yüzü suyu hürmetine adı çıkmış ebenin halini hatırını soracak yegâne kişiydi. Sabah namazına kalktığı esnada Şehver'in eli fenerli gençten bir delikanlı tarafından evine bırakıldığını gördüğünden, o uyandığı zaman ziyaret etmek istemiş, lakin muşambayla örtülü pencereleri bu saate açılmayınca, "Daha uyanmadı mı?" diye söylenerek eve doğru seğırtmişti. "Şehver hu! Komşu müsait misin?" diyerek komşusunun yattığı odaya girmesiyle Şehver'in şekil ve şemali hayli acayip cesedini görmesi bir oldu.

Gayri ihtiyari attığı çığlık üzerine mahallenin kadınları, çocukları Topal Ebe'nin evine geldiklerinde "Tövbe estağfurullah!"lar, "Destur!"lar birbiri ardına sarf edildi; meraklanan çocukları, hatta gebe olduğunu bildikleri bir iki kadını da kapıdan geri çevirdiler. Ebe Şehver, ayakları da kolları da yılanlar misali birbirine dolanmış, parmakları boğazına kenetli, gözleri yuvalarından uğramış, çenesi yüzü kaymış vaziyetteki cesediyle karşılaşmıştı gelenleri.

Topal Ebe'nin öldüğü günün akşamına doğru tüm debdebe-

siyle Gümruk Emîni Saffet Ağa'nın hanımı Çeşmiferah, elinden tuttuğu beş yaşındaki oğlu Rüstem'le ve ardında iki cariyesiyle çıkıp geldi. Cariyelerin odasında bebeğiyle yatan lohusa cariyesi Zatiğül'ü görünce çingar koparayadıysa da, Zatiğül'ün kızını kucağına alır almaz insafa geldi. "Elâlemin ağzına söz düşürmeyelim!" diyerek Saffet Ağa'nın ahbablarından mahallenin imamı çağrılarak alelacele Zatiğül'le Affan'ın nikâhı kıyıldı. Zatiğül'ün kızının gözlerine baktıkça maşallah üstüne maşallah çeken Çeşmiferah'ın isteğiyle bebeğe "Periveş" adını koydular. Periveş, cihana gözlerini hamamlığında açtığı o iki katlı, Sena Yokuşu'nun başındaki sarı boyalı evde büyümeye başladı. Eliyle dünyaya geldiği Topal Ebe'yi hiç duymadan, bilmeden ama onun kaderinin bir kısmını paylaşarak...